

РЕАЛІЗАЦІЯ ФУНКЦІЙ ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ТРАНСАКЦІЙНИМИ ВИТРАТАМИ

© 2014 КРУШ П. В., МАКАЛЮК І. В.

УДК 336.717.063

Круш П. В., Макалюк І. В. Реалізація функцій планування та організування в системі управління трансакційними витратами

Мета статті полягає у побудові функціональної моделі управління трансакційними витратами підприємства з конкретизацією етапів реалізації функцій планування та організування. У результаті дослідження було виділено функції управління трансакційними витратами, які забезпечують перетворення вхідних (фінансових) ресурсів на вихідні (оптимізовані трансакційні витрати). Визначено етапи реалізації функцій «Планування трансакційних витрат» та «Організування управління трансакційними витратами». Детально охарактеризовано обов'язки підрозділів підприємства, що стосуються управління трансакційними витратами. Встановлено, що вихідним елементом функції планування є бюджет трансакційних витрат на плановий період, а організування – посадові інструкції працівників відділів з детальним визначенням їх обов'язків та повноважень, прав та відповідальності. Перспективою подальших наукових розробок є дослідження етапів реалізації таких функцій управління, як: «Мотивування персоналу щодо раціонального використання коштів та здійснення управління трансакційними витратами», «Контролювання стану управління трансакційними витратами» та «Регулювання процесу управління трансакційними витратами» підприємств.

Ключевые слова: трансакційні витрати, функціональна модель, планування, організування, управління, підприємство

Рис.: 4. **Бібл.:** 10.

Круш Петро Васильович – кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри, кафедра економіки і підприємництва, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (пр. Перемоги, 37, Київ, 03056, Україна)

Email: okavtysh@yandex.ru

Макалюк Ірина Віталіївна – аспірант, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (пр. Перемоги, 37, Київ, 03056, Україна)

Email: irina.makaljuk@gmail.com

УДК 336.717.063

UDC 336.717.063

Круш П. В., Макалюк И. В. Реализация функций планирования и организации в системе управления трансакционными издержками

Цель статьи заключается в построении функциональной модели управления трансакционными издержками предприятия с конкретизацией этапов реализации функций планирования и организации. В результате исследования были выделены функции управления трансакционными издержками, которые обеспечивают преобразование входных (финансовых) ресурсов в выходные (оптимизированные трансакционные издержки). Определены этапы реализации функций «Планирование трансакционных издержек» и «Организация управления трансакционными издержками». Подробно охарактеризованы обязанности подразделений предприятия, касающиеся управления трансакционными издержками. Установлено, что исходным элементом функции планирования является бюджет трансакционных издержек на плановый период, а организации – должностные инструкции работников отделов с детальным определением их обязанностей и полномочий, прав и ответственности. Перспективой дальнейших научных разработок является исследование этапов реализации таких функций управления, как: «Мотивирование персонала по рациональному использованию средств и осуществлению управления трансакционными издержками», «Контроль состояния управления трансакционными издержками» и «Регулирование процесса управления трансакционными издержками» предприятий.

Ключевые слова: трансакционные издержки, функциональная модель, планирование, организация, управление, предприятие

Рис.: 4. **Библ.:** 10.

Круш Петр Васильевич – кандидат экономических наук, профессор, заведующий кафедрой, кафедра экономики и предпринимательства, Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт» (пр. Победы, 37, Киев, 03056, Украина)

Email: okavtysh@yandex.ru

Макалюк Ирина Витальевна – аспирант, Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт» (пр. Победы, 37, Киев, 03056, Украина)

Email: irina.makaljuk@gmail.com

Krush P. V., Makaliuk I. V. Realisation of functions of planning and organisation in the system of management of transaction expenses

The goal of the article lies in building a functional model of management of transaction expenses of an enterprise with specification of stages of realisation of planning functions in an organisation. In the result of the study the article marks out functions of management of transaction expenses, which ensure transformation of incoming (financial) resources into outgoing ones (optimised transaction expenses). The article identifies stages of realisation of «Planning transaction expenses» and «Organisation of management of transaction expenses» functions. It characterises in detail responsibilities of enterprise subdivisions that deal with management of transaction expenses. It establishes that the original element of the planning function is the budget of transaction expenses for a planning period and organisation – job descriptions of employees with detailed description of their duties and authorities, rights and obligations. The prospect of further scientific developments is study of stages of realisation of such management functions as «Motivation of personnel on rational use of funds and management of transaction expenses», «Control over the state of management of transaction expenses» and «Regulation of the process of management of transaction expenses» of enterprises.

Key words: transaction expenses, functional model, planning, organisation, management, enterprise

Pic.: 4. **Bibl.:** 10.

Krush Peter V. – Candidate of Sciences (Economics), Professor, Head of the Department, Department of Economics and Business, National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute» (pr. Peremogy, 37, Kyiv, 03056, Ukraine)

Email: okavtysh@yandex.ru

Makaliuk Iryna V. – Postgraduate Student, National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute» (pr. Peremogy, 37, Kyiv, 03056, Ukraine)

Email: irina.makaljuk@gmail.com

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання чільне місце серед витрат вітчизняних підприємств посідають трансакційні витрати (до яких належать витрати на підготовку та укладання договорів, пошук інформації, здійснення досліджень і розробок, витрати вимірювання та інші витрати на взаємодію з інституціональним оточенням). А отже, виникає потреба розробки та впровадження заходів для здійснення ефективного управління трансакційними витратами. Традиційно склалася думка, що основним та першочерговим завданням управління є скорочення витрат. Проте таке скорочення може призвести до послаблення взаємозв'язків підприємства з іншими суб'єктами інституціонального середовища, а, як наслідок, втрати ділових позицій на ринку, погіршення конкурентоспроможності, зниження прибутковості та рентабельності.

Така ситуація є вкрай суперечливою, адже в умовах стрімкого розвитку ринкового середовища повністю уникнути трансакційних витрат без шкоди для власної господарської діяльності практично неможливо. Не завжди скорочення витрат призводить до збільшення ефективності діяльності підприємства. Згідно із сучасним підходом головною метою управління витратами, в тому числі і трансакційними, є їх оптимізація. Тобто забезпечення такого обсягу та структури витрат, який би сприяв досягненню максимального результату. А це не завжди означає зменшення. Необхідно здійснювати виявлення та недопущення виникнення зайвих непродуктивних витрат, які не мають віддачі і є лише тягарем для підприємства. Натомість, витрати, які є продуктивними, потребують дещо іншого підходу, що передбачає їх раціональне здійснення з метою забезпечення бажаного стану розвитку підприємства. А для досягнення оптимізації витрат необхідно чітко розуміти сутність процесів, що повинні відбуватися на підприємстві при управлінні трансакційними витратами через послідовну та детальну характеристику основних функцій управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню дослідження управління трансакційними витратами присвячені праці таких вітчизняних і зарубіжних науковців, як Л. В. Базалієва [1] (концептуальні основи управління трансакційними витратами підприємства); О. Г. Бодров,

А. І. Фазлієва [2] (аналіз трансакційних витрат в системі управління підприємством); А. В. Глушач, С. І. Архієреєв [3] (дослідження впливу трансакційних витрат суб'єктів ринку праці на його структурну нерівновагу в умовах трансформаційної економіки); В. В. Зіновчук, О. П. Власенко [4] (концептуальні засади механізму управління трансакційними витратами в агробізнесі); О. Ю. Кудріна [5] (моделі планування податкових трансакційних витрат підприємства); Т. Б. Матоліч [6] (управління трансакційними витратами малого і середнього підприємництва); В. І. Михайловський, Т. В. Склярчук [7] (оцінювання та планування трансакційних витрат у виробничо-господарській діяльності підприємства); О. В. Шепеленко [10] (оцінка ефективності управління на основі трансакційних витрат, моделювання трансакційних витрат підприємства) та ін.

Не применшуючи внесок перелічених праць у розвиток теорії трансакційних витрат, варто зазначити, що вивченню процесу управління даними витратами на підприємстві крізь призму загальних функцій менеджменту на сьогодні приділено недостатньо уваги. Зокрема, дослідження потребують етапи реалізації функцій планування та організування в системі управління трансакційними витратами, як складових загальної моделі управління.

Постановка завдання. Метою статті є побудова функціональної моделі управління трансакційними витратами підприємства з конкретизацією етапів реалізації функцій планування та організування.

Основні результати дослідження. У процесі управління відбувається перетворення вхідних ресурсів на вихідні. Модель управління дозволяє наочно відобразити цей процес, тобто відтворити реальний об'єкт з існуючими характеристиками, показати його дії та функціонування. Управління трансакційними витратами на підприємстві варто розглядати як процес, в якому беруть участь всі центри відповідальності, де безпосередньо відбувається здійснення тих чи інших витрат, тобто відбувається перетворення вхідних ресурсів на вихідні.

Процес управління трансакційними витратами розглянемо на прикладі машинобудівних підприємств. Схематично цей процес зображено на рис. 1.

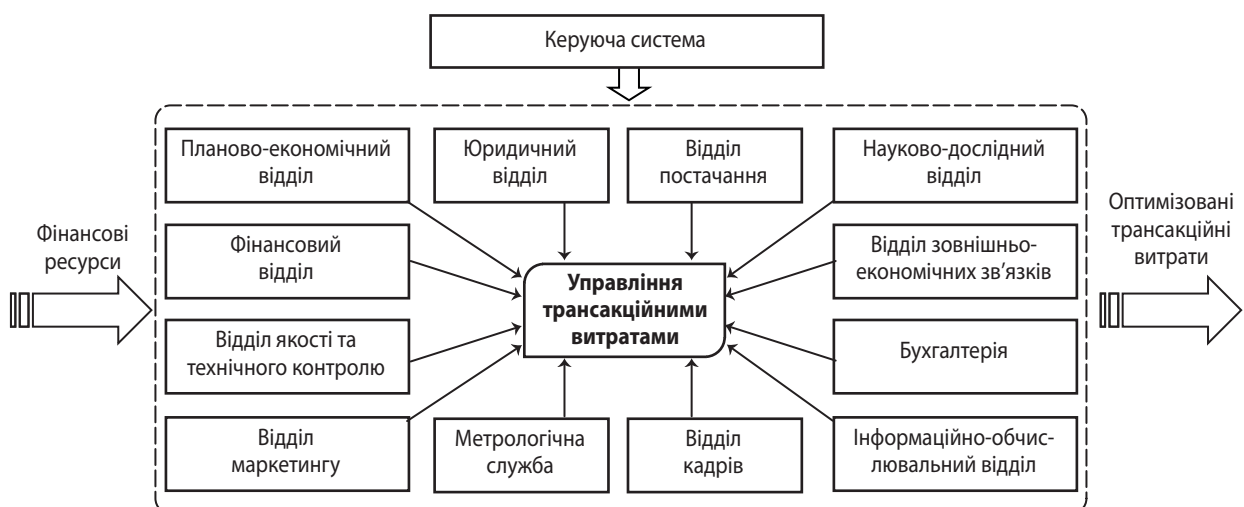

Рис. 1. Процес управління трансакційними витратами машинобудівних підприємств

[Джерело: авторська розробка]

Як видно з рис. 1, у процесі управління трансакційними витратами вхідні грошові ресурси перетворюються на вихід (оптимізовані трансакційні витрати). Участь у ньому беруть структурні підрозділи конкретного підприємства. Кожен з цих підрозділів справляє вплив на управління трансакційними витратами, виконуючи ті чи інші функції управління. Контролює весь цей процес керівництво компанії.

Якщо розглянути процес управління трансакційними витратами крізь призму загальних функцій управління, то він матиме такий вигляд (рис. 2).

Рис. 2. Функціональна модель управління трансакційними витратами

[Джерело: авторська розробка]

Розглянемо детальніше перші дві функції управління трансакційними витратами підприємств, завдання, які вони включають, та виконавців конкретних завдань.

Першочерговою функцією управління є планування, яке визначає перспективу і майбутній стан організації. Планування необхідне для визначення економічно обґрунтованого обсягу трансакційних витрат на здійснення господарської діяльності організації в плановому періоді.

Варто зазначити, що будь-яке планування, в тому числі і планування трансакційних витрат, починається з інформаційного забезпечення. Тобто відбувається збір та обробка інформаційної бази (що включає бухгалтерську, фінансову, статистичну звітність підприємства, звіти відділів збуту та постачання, відомості про стан ринку та потенційних партнерів тощо). Зібрана інформація повинна надати повну та об'єктивну характеристику факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, що впливають на трансакційні витрати підприємства, інформацію щодо формування системи планових показників, вибору необхідних заходів досягнення планових параметрів, здійснення процесу бюджетного планування та формування поточних планів.

На виникнення трансакційних витрат впливає сукупність факторів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. Оцінка та аналіз такого впливу є необхідним етапом процесу планування, оскільки дозволяє встановити кількісний взаємозв'язок між окремими факторами та витратами, оцінити його напрямок і щільність та в кінцевому результаті здійснити точніший прогноз необхідної величини трансакційних витрат. На цьому етапі доцільно використовувати такі методи дослідження, як факторний аналіз, системний аналіз, метод експертних оцінок, порівняння.

Наступним етапом є прогнозування планових параметрів, що визначають результативність виробничо-господарської діяльності підприємства. Такими показниками можуть бути дохід від реалізації, чистий прибуток, рентабельність продажів, базова рентабельність тощо. Цей етап планування є одним із найважливіших, оскільки подальше визначення необхідної величини трансакційних витрат напряму залежить від кінцевого результату, якого підприємство хоче досягти. Прогнозування дає змогу на основі аналізу ретроспективних даних та тенденцій їх змін в досліджуваному періоді з певною ймовірністю сформулювати судження про майбутній стан об'єкта. Вивчення залежності між кінцевим результативним показником та трансакційними витратами може здійснюватися за допомогою методів економіко-математичного моделювання, статистичного, експертних оцінок тощо.

Після прогнозування планових параметрів відбувається виконання розрахунків, обґрунтувань щодо необхідної для забезпечення результативного показника величини, структури та напрямків використання трансакційних витрат. Основою цього етапу є наявність кваліфікованих працівників, якісно підготовлена методична база та відповідне інформаційне забезпечення.

Ключовим етапом процесу планування трансакційних витрат є формування бюджету. При складанні бюджету необхідно дотримуватися певних принципів, а саме: системності, збалансованості, координації, партисипативності, оптимальності, гнучкості, своєчасності.

Бюджет трансакційних витрат складається з метою визначення обсягу витрат на конкретні цілі, оптимізації їх структури, встановлення джерел надходжень коштів, реалізації визначених заходів з урахуванням впливу факторів середовища функціонування та наявності певних обмежень. Чітко сформований бюджет є передумовою ефективного управління трансакційними витратами підприємства.

Функціональний блок «Планування трансакційних витрат» схематично зображено на рис. 3.

Отже, функція планування є необхідною для усунення неясності та неточності щодо трансакційних витрат, урахування змін внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Наступна важлива функція управління трансакційними витратами – організування. У процесі організування відбувається поділ підприємства на окремі підрозділи відповідно до цілей та завдань, а також розподіл повноважень між рівнями управління. Організування здійснюється з метою визначення місць формування витрат, відстеження причин їх виникнення та забезпечення оптимального використання.

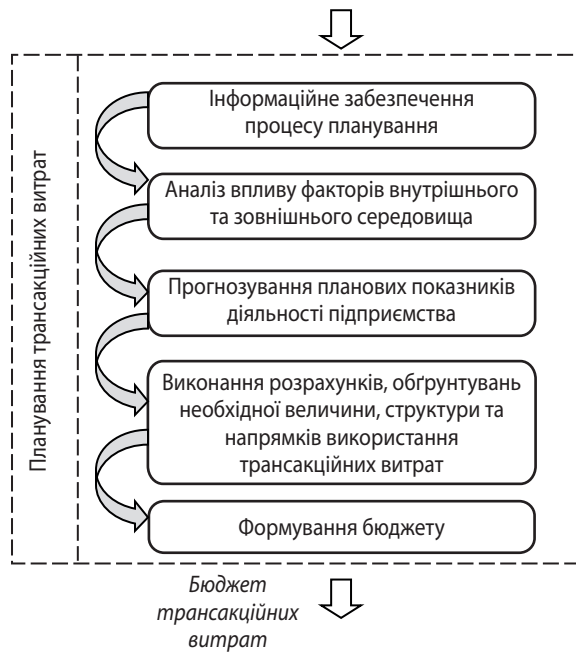

Рис. 3. Функціональний блок «Планування трансакційних витрат»

[Джерело: авторська розробка]

Розглянемо детальніше обов'язки підрозділів машинобудівних підприємств, що беруть участь в процесі управління трансакційними витратами (рис. 1).

Планово-економічний відділ є одним з найважливіших у процесі управління трансакційними витратами підприємства. Він здійснює планування витрат у відповідності до загальної стратегії розвитку підприємства; організацію досліджень для визначення умов підвищення конкурентоспроможності продукції (збір та обробку інформації); розробку заходів щодо оптимального використання витрат, збільшення прибутку, уникнення втрат, усунення зайвих і непродуктивних витрат; контроль за виконанням підрозділами завдань по здійсненню витрат; розробку економічних нормативів витрат на здійснення діяльності підприємства та узгодження їх з фінансовим відділом; розробку планів витрат у відповідності до джерел фінансування на рік та по кварталах. Тобто, як бачимо, планово-економічний відділ задає ту загальну тенденцію здійснення витрат, в тому числі трансакційних, якої в подальшому притримуються всі інші підрозділи.

Юридичний відділ має пряме відношення до управління трансакційними витратами на підприємстві, оскільки безпосередньо розробляє або бере участь у розробці документів правового характеру, надає юридичну консультацію структурним підрозділам та бере участь у підготовці та укладанні господарських договорів, контрактів, у проведенні їх правової експертизи, розробці умов колективних договорів і галузевих тарифних угод. Витрати, які виникають внаслідок цих операцій, належать виключно до трансакційних, оскільки забезпечують взаємодію підприємства з суб'єктами зовнішнього інституціонального середовища.

Крім того, юридичний відділ разом з іншими підрозділами підприємства готує матеріали про розкрадання, нестачі, розтрата, випуск некомплектної, нестандартної,

недоброякісної продукції, про порушення екологічного законодавства. Відповідно до встановленого порядку оформляє матеріали про притягнення працівників до дисциплінарної і матеріальної відповідальності. Зазначені дії мають відношення до таких складових трансакційних витрат, як нестачі і втрати від псування цінностей та витрати на визначення радіаційного стану вантажу, оскільки продукція машинобудівної промисловості підлягає обов'язковій експертизі з визначення радіаційного стану.

Ще одним посадовим обов'язком юридичного відділу є облік та збереження судових справ, в яких брало участь підприємство, аналіз і узагальнення результатів розгляду претензій при укладанні і виконанні господарських договорів з метою розробки пропозицій про усунення виявлених недоліків і покращення результатів діяльності. Таким чином, юридичний відділ має пряме відношення до витрат на врегулювання спорів у судових органах.

І, звичайно, юридичний відділ здійснює інформування працівників про чинне законодавство і зміни в ньому, надає юридичні консультації з організаційно-правових питань, готує висновки та сприяє в оформленні документів і актів майнового характеру. Несвоєчасна інформація про зміни в законодавстві може призвести до непередбачуваних втрат часу і коштів. А здійснення витрат на компетентну юридичну консультацію є необхідним для уникнення непорозумінь між господарюючими суб'єктами та державою.

Ще одним підрозділом, який приймає безпосередню участь у процесі управління трансакційними витратами, є відділ постачання. На відділ постачання покладаються завдання планування потреби матеріалів, а отже і прогнозування витрат на пошук потенційних постачальників та встановлення зв'язків з ними. Також відділ здійснює:

- пошук інформації про необхідну продукцію, бере участь у ярмарках, виставках, аукціонах з метою вибору найбільш оптимального джерела задоволення потреби в ресурсах;
- укладання договорів на постачання продукції;
- контроль за виконанням договірних зобов'язань та дотриманням термінів поставок для уникнення втрат через простої у виробництві;
- контроль за витрачанням матеріальних ресурсів з метою уникнення понаднормового розтрачання цінностей;
- контроль за якістю поставленої сировини і матеріалів для недопущення випуску неякісної або бракованої продукції, а тим самим уникнення витрат на виправлення браку, заміну або ремонт придбаного покупцями товару;
- контроль за зберіганням виробничих запасів з метою уникнення втрат від нестачі і псування цінностей;
- висування претензій постачальникам у разі виявлення порушень умов договору задля уникнення витрат внаслідок опортуністичної поведінки партнерів у майбутньому.

Важливу роль у процесі управління трансакційними витратами на підприємстві відіграє відділ маркетингу. Витрати на збут включаються до складу трансакційних витрат підприємства в повному обсязі, оскільки забезпечують здійснення ринкових трансакцій, пов'язаних з продажем готової продукції. Фактично відділ маркетингу бере участь

у здійсненні кожної функції управління від планування до регулювання витрат.

Основними функціями відділу маркетингу є [9, с. 79 – 82]: вивчення ринку і прогноз його розвитку, аналіз кон'юнктури, ємності і структури ринку, вивчення смаків і вподобань споживачів, аналіз діяльності та якості продукції конкурентів; аналіз якості та споживчих характеристик продукції, визначення конкурентоспроможності продукції на різних сегментах ринку, дослідження впливу науково-технічного прогресу на продукцію; розробка стратегій комплексу просування, організація рекламних заходів, організація зв'язків з громадськістю, інформування потенційних споживачів про продукцію; своєчасне укладання і виконання договорів про збут готової продукції; формування попиту і здійснення реалізації продукції на ринку; здійснення контролю за товарорухом відповідно до принципу «потрібний товар – належної якості – у встановлений час – у визначеному місці»; виставлення через юридичний відділ штрафних санкцій, претензій замовникам продукції в разі невиконання умов контракту; розробка рекомендацій та раціоналізаторських пропозицій щодо оптимізації витрат при доведенні готової продукції до споживачів тощо.

У науково-дослідному відділі підприємства в значній мірі формуються витрати на дослідження й розробки, які дають підприємству можливість випускати якісну продукцію, отримувати конкурентні переваги, укладати більш вигідні угоди, формувати клієнтську базу, а отже належать до трансакційних. Науково-дослідний відділ відповідає за напрямок використання даних витрат. Відділ проводить роботу з наукових досліджень щодо вдосконалення технології і організації виробництва, підвищення якості продукції та її відповідності вимогам суспільства. Бере участь в організації та проведенні наукових форумів, тематичних виставок, реалізації інноваційних процесів, вдосконалює та створює нові науково-інформаційні технології з метою підвищення ефективності використання ресурсів. Від ефективності здійснюваних витрат в значній мірі залежить і ефективність діяльності підприємства загалом.

Не менш важливу роль в системі управління трансакційними витратами машинобудівних підприємств відіграє метрологічна служба. Метрологічна служба здійснює [8]: заходи з підготовки засобів вимірювальної техніки та випробувального обладнання для робіт з підтвердження відповідності продукції; організацію метрологічної атестації і ремонту засобів вимірювальної техніки та автоматизованих систем керування технологічними процесами; оцінювання метрологічних характеристик засобів вимірювальної техніки; виконання вимірювань, пов'язаних з усуненням розбіжностей між підрозділами, а також високоточних вимірювань, що потребують застосування унікальних засобів вимірювальної техніки; розроблення та впровадження стандартів підприємства, що регламентують питання метрологічного забезпечення розробки, виробництва та випробувань продукції. А витрати вимірювання, як відомо, належать до трансакційних витрат підприємства.

Інформаційно-обчислювальний відділ підприємства забезпечує пошук, збір та механізоване оброблення інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень стосовно подальших напрямків виробничо-господарської діяльності. Тому відділ бере участь у процесі управління

трансакційними витратами, які забезпечують кругообіг інформації.

Якщо машинобудівне підприємство здійснює зовнішньоекономічну діяльність, то важливу роль у процесі управління трансакційними витратами відіграватиме відділ зовнішньоекономічних зв'язків. До обов'язків відділу, виконання яких призводить до виникнення трансакційних витрат, належать [9, с. 98 – 99]:

- вивчення кон'юнктури іноземних ринків та виявлення критеріїв і вимог, які відносяться до конкурентоспроможності товарів, збір, обробка і накопичення відповідної інформації;
- вивчення інформації щодо можливої зміни валютних курсів з метою уникнення втрат від неопераційних та операційних курсових різниць;
- укладання договорів стосовно здійснення експортно-імпорتنних операцій;
- контроль за виконанням зобов'язань за міжнародними контрактами і угодами з метою уникнення втрат внаслідок опортуністичної поведінки партнерів;
- участь у підготовці та проведенні комерційних переговорів;
- збір інформації про діяльність конкурентів, їх сильні та слабкі сторони;
- здійснення купівлі-продажу патентів, ліцензій, що формує витрати на нематеріальні активи, які повністю відносяться до трансакційних витрат.

У галузі машинобудування нерідко виникають втрати, пов'язані з випуском бракованої продукції. А витрати на виправлення браку, на заміну бракованої продукції на якісну, на відшкодування витрат клієнтам, пов'язаних з використанням продукції неналежної якості, як відомо, належать до трансакційних. За недопущення цих витрат на підприємстві відповідає відділ якості та технічного контролю. Головним завданням відділу є постійне забезпечення належного рівня якості готової продукції, зафіксованої в нормативних документах шляхом безпосередньої перевірки кожного виробу. Крім того, відділ повинен слідкувати за якістю вхідних ресурсів та дотриманням вимог технологічного процесу виробництва з метою недопущення випуску бракованої продукції.

Участь у процесі управління трансакційними витратами приймає і фінансовий відділ. З-поміж інших функцій фінансовий відділ здійснює розрахунки з поставальниками, підрядниками, банками, бюджетом, позабюджетними фондами, працівниками, а отже відповідає за точність і своєчасність таких розрахунків. Тобто, фінансовий відділ не повинен допускати виникнення трансакційних витрат у вигляді штрафів, пені, неустойок за невчасне виконання зобов'язань. Крім того, оскільки відділ аналізує фінансово-господарську діяльність підприємства та розробляє систему фінансових показників, до його функцій належить також контролювання трансакційних витрат, їх ефективності, тенденцій зміни тощо.

Відділ кадрів бере участь у розробці програми мотивації персоналу та затвердженні посадових інструкцій, в яких з-поміж інших завдань вказуються завдання, що стосуються управління трансакційними витратами.

Належне виконання функції контролю за трансакційними витратами забезпечує повний, точний і своєчасний

облік витрат на підприємстві, який здійснює бухгалтерія. На основі систематизації інформації, що міститься в первинних документах, можна здійснювати подальший аналіз витрат.

Таким чином, організування управління трансакційними витратами на підприємстві починається із встановлення взаємовідносин між горизонтальними та вертикальними рівнями управління з приводу формування та використання трансакційних витрат згідно з розробленим у процесі планування бюджетом. Далі завдання та функції різних підрозділів підприємства, що стосуються формування та здійснення трансакційних витрат, включаються до загального положення про роботу підрозділу. Після цього, в межах кожного підрозділу здійснюється розподіл обов'язків (сукупності зобов'язань виконувати поставлені завдання на належному рівні) та повноважень (прав використовувати ресурси підприємства і спрямовувати зусилля підлеглих на виконання поставлених завдань) між посадовими особами. Обов'язковим етапом є також визначення прав (додаткових можливостей) та відповідальності (яку працівник несе за невиконання або неналежне виконання поставлених завдань) осіб. Кінцевим етапом процесу організування є затвердження посадових інструкцій, в яких чітко регламентуються всі положення стосовно участі працівників в управлінні трансакційними витратами.

Функціональний блок «Організування управління трансакційними витратами» схематично зображено на рис. 4.

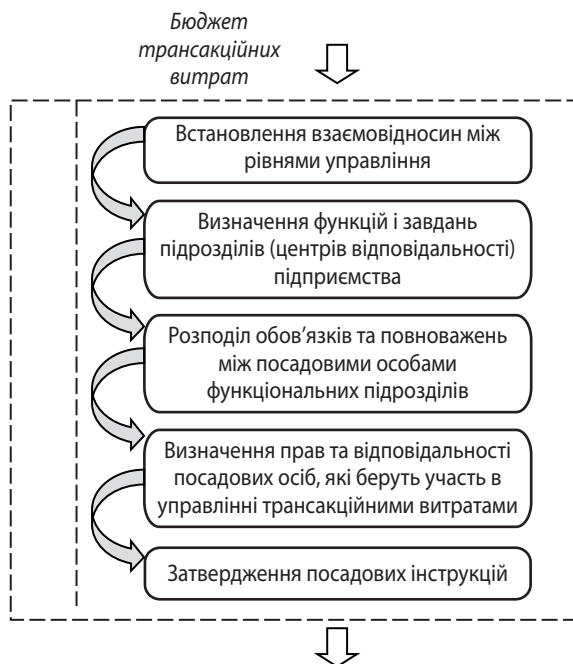

Рис. 4. Функціональний блок «Організування управління трансакційними витратами»

[Джерело: авторська розробка]

Слід зазначити, що функціональний блок «Організування управління трансакційними витратами» необхідний не тільки для переходу до наступної функції управління, але також є важливим для реалізації всіх функцій, без яких неможлива оптимізація трансакційних витрат.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Отже, однією з умов успішного функціонування господарюючих суб'єктів є здійснення заходів ефективного управління трансакційними витратами. Застосування запропонованої функціональної моделі, яка спрямована на визначення конкретних функцій процесу управління, дасть змогу перетворювати наявні фінансові ресурси на оптимізовані трансакційні витрати. Конкретизація етапів реалізації кожної функції забезпечує послідовне та комплексне виконання завдань, спрямованих на досягнення поставленої мети. Зокрема, функція планування, яка завершується розробкою бюджету трансакційних витрат, передбачає здійснення інформаційного забезпечення процесу планування, аналіз впливу внутрішніх та зовнішніх факторів, прогнозування планових показників діяльності, розрахунок необхідної величини та структури витрат. Функція організування забезпечує затвердження посадових інструкцій персоналу, для чого необхідним є встановлення взаємовідносин між рівнями управління, визначення функцій і завдань підрозділів, розподіл обов'язків та повноважень між працівниками, визначення їх прав та відповідальності.

Перспективами подальших наукових розробок є дослідження етапів реалізації таких функцій управління, як: мотивування персоналу щодо раціонального використання коштів та здійснення управління трансакційними витратами, контролювання стану управління трансакційними витратами та регулювання процесу управління трансакційними витратами підприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базалієва Л. В. Науково-теоретичні та методичні основи управління трансакційними витратами підприємства. Монографія / Л. В. Базалієва. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2009. – 164 с.
2. Бодров О. Г. Анализ трансакционных издержек (непроизводительных затрат) на машиностроительном предприятии / О. Г. Бодров, А. И. Фазлыева // Вестник КГФЭИ. – 2006. – № 1 (2). – С. 32–36.
3. Глушач А. В. Трансакційні витрати формування попиту і пропозиції на ринку праці в умовах трансформаційної економіки / А. В. Глушач, С. І. Архієреєв // Бізнес Інформ. – 2013. – № 4. – С. 14–21.
4. Зіновчук В. В. Управління трансакційними витратами в агробізнесі / В. В. Зіновчук, О. П. Власенко // Management theory and studies for rural business and infrastructure development. – 2009. – № 17(2). – С. 157–168.
5. Кудріна О. Ю. Використання аналітичних моделей у плануванні податкових трансакційних витрат підприємства / О. Ю. Кудріна // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2011. – № 23 (1). – С. 66–71.
6. Матолич Т. Б. Управління трансакційними витратами малого і середнього підприємництва як передумова посилення інноваційної активності економіки / Т. Б. Матолич // Інноваційна економіка. – 2011. – С. 54–59.
7. Михайловський В. І. Деякі аспекти щодо оцінювання та планування трансакційних витрат у виробничо-господарській діяльності підприємства / В. І. Михайловський, Т. В. Склярчук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.3. – С. 186–191.

8. Наказ № 53 «Про затвердження типового положення про метрологічні служби центральних органів виконавчої влади, органів управління об'єднань підприємств, підприємств та організацій» від 28.02.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0307-05>

9. Економіка та організація виробничої діяльності підприємства. Ч. 2. Організація виробництва : Навчальний посібник / М. І. Небава, О. О. Адлер, О. Й. Лесько. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 131 с.

10. Шепеленко О. В. Трансакционные издержки в переходной экономике: проблемы теории и практики: Моногр. / О. В. Шепеленко. МОН України. Донецкий нац. ун-т економіки и торговли имени Михаила Туган-Барановского. – Донецк, 2007. – 360 с.

REFERENCES

Bazaliieva, L. V. *Naukovo-teoretychni ta metodychni osnovy upravlinnia transaktsiinykh vytratamy pidpriemstva* [Research and theoretical and methodological foundations of transaction costs]. Kharkiv: KhNEU, 2009.

Bodrov, O. G., and Fazlyeva, A. I. "Analiz transaktsionnykh izderzhok (neproizvoditelnykh zatrat) na mashinostroitelnom predpriatii" [Analysis of transaction costs (overhead) in the engineering enterprise]. *Vestnik KGFEI*, no. 1 (2) (2006): 32-36.

Hlushach, A. V., and Arkhiereiev, S. I. "Transaktsiini vytraty formuvannia popytu i propozyzii na rynku pratsi v umovakh transformatsiinoi ekonomiky" [Transaction costs create demand for and supply of labor in the transformation of the economy]. *Biznes Inform*, no. 4 (2013): 14-21.

Kudrina, O. Yu. "Vykorystannia analitychnykh modelei u planuvanni podatkovykh transaktsiinykh vytrat pidpriemstva"

[The use of analytical models in planning tax transaction costs]. *Ekonomika. Menedzhment. Pidpriemnytstvo*, no. 23 (I) (2011): 66-71.

[Legal Act of Ukraine] (2005). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0307-05>

Matolych, T. B. "Upravlinnia transaktsiinykh vytratamy maloho i serednyoho pidpriemnytstva yak peredumova posylennia innovatsiinoi aktyvnosti ekonomiky" [Managing transaction costs of small and medium enterprises as a prerequisite for promotion of innovation in the economy]. *Innovatsiina ekonomika* (2011): 54-59.

Mykhailovskyi, V. I., and Skliaruk, T. V. "Deiaki aspekty shchodo otsiniuvannia ta planuvannia transaktsiinykh vytrat u vyrobnycho-hospodarskii diialnosti pidpriemstva" [Some aspects concerning the evaluation and planning of transaction costs in production and business enterprises]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 20.3 (2010): 186-191.

Nebava, M. I., Adler, O. O., and Lesko, O. I. *Ekonomika ta orhanizatsiia vyrobnychoi diialnosti pidpriemstva* [Economics and organization of production activity]. Vinnytsia: VNTU, 2011.

Shepelenko, O. V. *Transaktsionnye izderzhki v perekhodnoy ekonomike: problemy teorii i praktiki* [Transaction costs in a transition economy: problems of theory and practice]. Donetsk: DonNUET, 2007.

Zinovchuk, V. V., and Vlasenko, O. P. "Upravlinnia transaktsiinykh vytratamy v ahrobiznesi" [Managing transaction costs in agribusiness]. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, no. 17 (2) (2009): 157-168.